

Cristóbal Montoro va comparèixer dijous passat a la Comissió d'Hisenda del Congrés dels Diputats.

Els paranys de Montoro

El ministre d'Hisenda acusa les autonomies de l'incompliment de l'objectiu de dèficit i utilitza aquesta coartada per collar-les una mica més. No explica, però, que l'Estat es reserva més marge de dèficit, a pesar que els Governos autonòmics carreguen amb les despeses més feixugues. Tot i ser responsables del 33% de la despesa pública, la quota de les comunitats autònomes en el dèficit és de només el 16%. Una trampa d'origen amb voluntat recentralitzadora que Madrid silencia conscientment.

Reportatge de Violeta Tena

Durant quatre anys les reunions del Consell de Política Fiscal i Financera (CPFF) foren per a Cristóbal Montoro un passeig més o menys plàcid. Envoltat dels consellers d'Hisenda de les autonomies majoritàriament governades pel Partit Popular, Montoro disposava d'un marge de maniobra ampli per decidir respecte a tot allò que tenia a veure amb el finançament i la gestió dels préstecs de l'Estat a les comunitats. En teoria aquest

fòrum s'havia dissenyat per consensuar i coordinar-se entre els diversos graons de l'administració. La realitat, però, era que el Govern espanyol sempre acabava imposant el seu criteri. Durant quatre anys, els de la legislatura 2011-2015, només Catalunya, Andalusia i Astúries —i en algunes ocasions Canàries— es van atrevir a plantar cara a Montoro.

La cosa canvià radicalment en la darrera trobada del CPFF, que va tenir lloc el passat juliol. Acabaven de celebrar-se les

eleccions del 24 de maig, que van comportar el capgirament del mapa polític a Espanya. Cinc dels territoris que fins aleshores havia governat el PP acabaven de passar a mans socialistes. La reunió amb els responsables territorials d'Hisenda no va ser, aquest cop, un camí de roses.

D'aleshores ençà la tibantor entre les comunitats autònomes i Madrid no ha parat de créixer. Les acusacions del ministre de fa 10 dies —i reiterades la setmana passada en la Comissió d'Hisenda

del Congrés— han sigut la gota que ha fet vessar el got. El ministre Montoro, erigit en inquisidor de l'austeritat, culpa les comunitats autònomes de ser les responsables de l'incompliment de l'objectiu de dèficit marcat per Brussel·les. Espanya va registrar el 2015 un dèficit del 5%, quan el límit era del 4,2%. Catalunya i País Valencià són, segons Montoro, les responsables principals de la desviació.

L'estira-i-arronsa va continuar durant tota la setmana passada. Les cartes que Madrid ha adreçat als Governos regionals demanant-los que complisquen els seus plans d'ajust i amenaçant-los d'intervenir-los els comptes foren contestades amb una onada d'indignació. "Montoro tira les culpes de la seua incapacitat i ineficiència a les comunitats autònomes", va dir la presidenta balear, Francina Armengol. Fins i tot l'Autoritat Independent de Responsabilitat Fiscal (Airef, organisme creat per la troica per vigilar el compliment del pla d'estabilitat) va reptar Montoro per haver tractat de "demonitzar" les autonomies.

Siga com siga, el del dèficit duu camí de convertir-se en la poma de la discòrdia en el debat polític interterritorial. Darrere de les xifres, tanmateix, s'amaga una polèmica de fons a propòsit de la recentralització d'Espanya. En parlem, amb un seguit de preguntes i respostes, i amb la col·laboració de dues persones que coneixen en profunditat el tema: Albert Carreras, catedràtic d'economia de la Universitat Pompeu Fabra i secretari d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya entre 2011 i 2015; i Vicent Cucarella, investigador de l'Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques (Ivie), i membre del Comitè d'Experts de la Generalitat Valenciana en matèria de finançament.

➤ De què parlem quan parlem dels objectius de dèficit?

El dèficit públic és la diferència entre les despeses que realitza un Estat i els seus ingressos en un determinat lapse de temps. És a dir, un país que gastara 100.000 milions d'euros i n'ingressara 90.000 tindria un 10% de dèficit respecte del seu PIB.

Periòdicament, el Govern, amb la supervisió de la Unió Europea, estableix quins són els objectius de dèficit per a les diverses administracions que formen part de l'Estat. L'obsessió per equilibrar

els comptes públics arran de la crisi ha provocat una política molt restrictiva respecte a aquesta qüestió. El 2011 es va determinar que per a l'any 2017 s'havia d'aconseguir el dèficit 0 a Espanya. Per a l'any 2015, els objectius de dèficit eren del 2,9% per l'administració central; del 0,7% per les autonomies; i del 0,6% per la Seguretat Social (vegeu gràfic).

➤ Les comunitats autònomes no han fet els deures?

Mentida. Les autonomies han reduït el dèficit en una proporció més alta que l'administració central. D'acord amb les xifres del Ministeri d'Hisenda mateix (vegeu gràfic), l'administració central tenia l'any 2011 un dèficit del 3,1%; el 2015 el van tancar amb uns registres del 2,7%, és a dir, va aconseguir una reducció de quatre dècimes. En canvi, les comunitats van passar d'un 5,1% de dèficit a un 1,7%. És a dir, una disminució de 4,4 punts. En el cas de Catalunya la reducció va ser d'1,8 punts; en el cas valencià de 2,1; i en el balear, de 2,9. És a dir, en tots els casos, els territoris van fer un esforç proporcionalment més gran que no l'administració central per reduir la despesa i ajustar els seus comptes públics.

➤ Aleshores, per què Montoro diu que els Governos regionals incompleixen l'objectiu de dèficit?

Efectivament, han incomplert l'objectiu de dèficit. Les comunitats haurien d'haver assolit el 2015 un dèficit públic del 0,7%, però la xifra es quedà en l'1,7%. *Stricto sensu*, doncs, no s'han ajustat al límit establert. I això ha passat a pesar que durant 2015 la despesa de les autonomies se situà en el mateix nivell de 2009.

➤ Aleshores, per què les comunitats autònomes es neguen a assumir la seua part de responsabilitat?

Per respondre a aquesta pregunta cal anar més enllà de les dades i analitzar la situació des del seu inici. Perquè la gènesi de tota aquesta picabaralla té a veure amb la manera com el Govern espanyol va decidir distribuir la càrrega de l'objectiu de dèficit. Perquè, si bé és Brussel·les qui marca el límit per al conjunt de l'Estat, és l'executiu de Madrid qui decideix de manera unilateral com es fa el repartiment entre els diversos nivells de l'administració (això és administracions central, autonòmica, local i Seguretat Social). És a dir, és ell qui determina fins quin trau s'ha d'estreñer el cinturó cadascú. I Madrid no ha estat equitatiu en

aquesta decisió. "L'administració central es reserva un percentatge més alt del dèficit —explica el valencià Vicent Cucarella— a pesar que la qualitat i la quantitat de competències que ell gestiona és molt inferior". L'investigador de l'Ivie recalca que són les autonomies les que gestionen sanitat, educació i una part dels serveis socials, àmbits essencials de l'Estat del benestar en què la despesa resulta "molt inelàstica". "Es poden deixar de construir línies d'AVE, però no es pot deixar d'atendre un malalt", explica de manera gràfica. Segons va afirmar la passada setmana el Govern andalús, tot i ser responsables del 33% de la despesa pública, la quota de les comunitats autònomes en el dèficit és de només el 16%.

➤ Aleshores, quin seria un repartiment just de les obligacions de reducció del dèficit?

Catalunya fa anys que es lamenta per aquesta falta d'equitat en la distribució de les obligacions entre administracions. De fet, junt amb tres territoris més va presentar el 2013 diversos recursos contenciosos administratius per demanar un altre repartiment. Tot just la setmana passada el Tribunal Suprem va anul·lar els objectius de dèficit marcats per 2013 en considerar que hi havia un defecte en la manera com es va tramitar.

L'ex-secretari del Departament d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya ha calculat que si s'aplicara un criteri de proporcionalitat, el percentatge de dèficit que correspondria a les autonomies seria de l'1,62% i no del 0,7%, com ara. José Antonio Pérez, economista de la Universitat Politècnica de València i membre del Comitè d'Experts, ha fet els seus propis càlculs i la xifra a què ha arribat s'aproxima molt a la de Carreras. Segons Pérez, una assignació equitativa i proporcional a la despesa gestionada, situaria l'objectiu de dèficit de les autonomies en l'1,53%. "Si la distribució del dèficit hagués estat proporcional, les autonomies pràcticament haurien complert amb les seues obligacions", assegura Vicent Cucarella

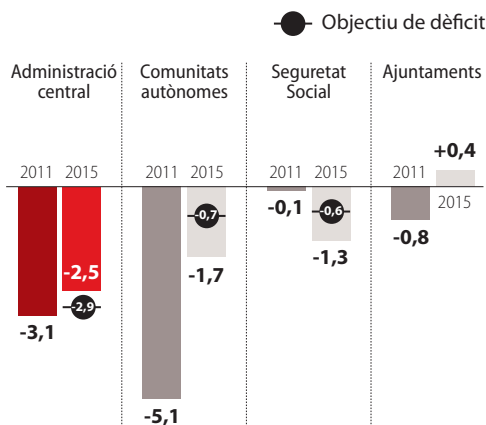
➤ Seria possible un repartiment consensuat i més equitatiu dels objectius de dèficit?

Sí, però es tracta d'una qüestió d'estricta voluntat política. "En un estat amb aspiracions federalistes —lamenta Vicent Cucarella— no té sentit que una decisió d'aquesta importància la prenga una →

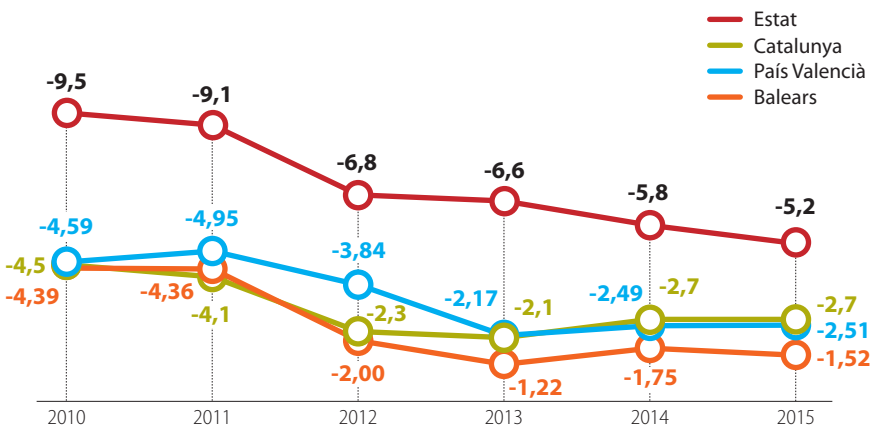
Evolució del dèficit

En percentatge del PIB

ORGANISMES DE L'ESTAT

EVOLUCIÓ ESTATAL I DE LES COMUNITATS AUTÒNOMES

Font: Intervenció General de l'Administració de l'Estat

→ part sense consultar la resta d'implicats". De fet, el Consell de Política Fiscal i Financera podria ser el fòrum on s'encabira aquesta mena de discussions. Aquest organisme fou creat a l'empara de la Lofca (Llei Orgànica de Finançament de les Comunitats Autònomes) "amb l'objectiu d'adequar la coordinació entre l'activitat financera de les comunitats autònomes i la Hisenda de l'Estat". Ara bé, feta aquesta primera declaració de bona voluntat, el ben cert és que la mateixa llei constreny molt la participació dels Governos regionals: a l'hora de prendre decisions, el ministre disposa del mateix nombre de vots que el conjunt de les comunitats autònomes, de manera que només amb el vot afirmatiu d'una comunitat autònoma del mateix color polític, ja en té prou per tirar endavant la seua opció. És a dir que, com han denunciat en diverses ocasions els responsables d'Hisenda de Catalunya i el País Valencià, als CPPF més que consensuar posicions s'acaten les ordres de Cristóbal Montoro.

• Té raó Montoro quan diu que l'"Estat ha complert sobradament"?

Si ens atenem al repartiment de dèficit aprovat pel mateix Govern espanyol, sí. Ara bé, al marge del qüestionament de la distribució dels dèficits, en els últims dies han proliferat les crítiques cap al Ministeri d'Hisenda. No es pot perdre de vista, com recorda Albert Carreras, que Montoro mateix va anunciar l'any passat una rebaixa de l'IRPF que ha suposat que les arques de l'Estat deixen

de recaptar entre 6.000 i 7.000 milions d'euros, diners que, en part, podrien haver reforçat els comptes de les administracions autonòmiques. "Fou una mesura electoralista en un moment en què a nosaltres se'ns demanava rigor en la despesa", es lamenta aquest catedràtic. En la seua roda de premsa el responsable d'Hisenda tampoc va mencionar els 2.500 milions d'euros destinats a la devolució del 50% de la paga extra de 2015, anunciada la tardor passada.

• Poden les comunitats autònomes retallar més la seua despesa per complir els objectius de dèficit, tal com vol Montoro?

Durant tota la setmana passada, Hisenda va enviar cartes a les comunitats demanant-los ajustos i amenaçant-los d'intervenir-los. Però retallar despesa és gairebé impossible, i és del tot impossible per a territoris que, com el País Valencià o les Balears, reben un finançament autonòmic per sota de la seua despesa en sanitat, educació i polítiques socials. Segons dades de l'expert José Antonio Pérez, l'any 2014 les comunitats autònomes gastaren 107.403 milions d'euros en sanitat, educació i protecció social (un 10% menys que la UE). En canvi, per a aquestes tres partides l'Estat només va transferir 68.602 milions d'euros. És a dir, les autonomies van suportar un dèficit estructural de finançament. Si fa no fa: a l'hora de repartir el pastís dels ingressos, l'administració estatal es quedà amb una proporció més gran que

no li correspon. És el que l'economista Vicent Cucarella anomena "equitat vertical". "En el sistema de distribució de recursos no sols hi ha un problema d'equitat horitzontal, és a dir, entre les autonomies, sinó també d'equitat vertical, entre el que s'assigna a l'Estat i a les comunitats autònomes", explica. El model de finançament a la valenciana que proposa Ximo Puig, i en el qual ha treballat Cucarella, qüestiona l'actual *statu quo* i proposa revisar aquesta assignació en favor de les autonomies.

• Seria desitjable relaxar els objectius de dèficit?

A curt termini, sí, perquè permetria les comunitats agafar una mica d'oxigen. Ara bé, per cobrir aquests dèficits caldrien partides extraordinàries del Fons de Liquiditat Autonòmic (FLA), que són préstecs que l'Estat fa a les autonomies i pels quals ha d'acabar pagant interessos. És a dir, el FLA és un mecanisme per escanyar encara més les comunitats en un moment en què, com admet Albert Carreras, "estem totalment intervinguts".

• Per què, a pesar de tots aquests arguments, Montoro culpa les autonomies?

"Les acusacions de Montoro no són innocents i estan destinades a desacreditar les comunitats autònomes", explica Albert Carreras. En aquest sentit, l'ex-secretari de la Generalitat assegurava que les paraules del ministre, esbombades per la premsa madrilenya, tenen "un efecte reputacional molt negatiu".